

Literatuur

J. E. SLUITERS, *Prisma Vogelboek*. Het Spectrum, Utrecht-Antwerpen, nr. 343, 1958. Prijs f. 1,25.

Het wordt steeds moeilijker algemene, populaire vogelboeken te schrijven, die door karakter en kwaliteit van de inhoud een kans maken gelezen en nuttig gebruikt te worden. Aan de reeks van Nederlandse vogelboekjes is thans dit door ons medelid J. E. SLUITERS geschreven *Prisma Vogelboek* toegevoegd. En waarlijk verschaft de auteur aan zijn lezer een verbazingwekkend grote hoeveelheid interessante gegevens over alle uit Nederland en België vermelde vogelsoorten. Soms is de overvloed aan in klein lettertype gedrukte en in beknopte zinnen sterk gecomprimeerde gegevens bepaald overdadig. Volgens het oordeel van de bespreker heeft de auteur (of de uitgever?) te veel in één boekwerkje willen persen. Naast goede boekjes als „Wat vliegt daar”, „Zien is kennen” en de „Vogelgids” bestaat aan een determinatieboekje zeker geen behoefte meer. Zodat de saaie, veelal onvolledige en daardoor misleidende, maar toch altijd nog lange kleedbeschrijvingen der soorten beslist achterwege hadden kunnen blijven, evenals de determineertabellen na pag. 180. Want de auteur zal stellig ook zelf de veld-determinatie van een Sneeuwgorz of een IJsgorz volgens zijn eigen tabel verricht, wel hoogst onbetrouwbaar vinden. Ziehier het verloop van de determinatie. IJsgorz: vogel van het open veld, grootte van huismus, wit en bruin, kleine dikke snavel. Sneeuwgorz: vogel in het open veld, grootte van huismus, grijsbruin met zwart en wit!

Niettemin is dit *Prisma Vogelboek* een zeer nuttige aanwinst voor de Nederlandse vogelliefhebbers, die nu naast de zuivere veldkenmerken en de namen (in de betreffende boekjes), thans ook zeer waardevolle en zeker grotendeels ook door de auteur op persoonlijke wijze verwerkte gegevens over de levenswijze en het gedrag der soorten te weten kunnen komen. Wanneer elke Nederlandse vogelwaarnemer naast de „Vogelgids” ook het *Prisma Vogelboek* op zijn tochten medeneemt, heeft hij twee elkaar op voortreffelijke wijze aanvullende werkjes bij de hand. De beoefening van de ornithologie kan door deze combinatie in hoge mate worden bevorderd.

Het is daarom te betreuren, dat in dit werkje het soortbegrip op niet geheel juiste wijze wordt gehanteerd. Dit blijkt bijv. reeds uit de volgende voorbeelden. die ik uitsluitend aan de behandeling van de Duikers en Futen heb ontleend. De hier onder de soortnaam vermelde verspreidingsgebieden hebben vrijwel steeds op de in Nederland hoofdzakelijk voorkomende ondersoort betrekking en niet op de soort. Zo bewoont de Parelduiker als broedvogel een heel wat groter gebied dan op pag. 23 voor *Colymbus arcticus* is aangegeven; zelfs komt de ondersoort *arcticus* heel wat verder oostelijk voor dan tot in Rusland. Voorts wordt van de Witsnavelduiker vermeld (pag. 23), dat hij soms als een subspecies van de IJsduiker wordt opgevat. Deze formulering zou tot een onjuiste voorstelling van zaken aanleiding kunnen geven, want men kan met evenveel recht beweren, dat de IJsduiker een ondersoort van de Witsnavelduiker is! Beide formuleringen zijn onjuist. Beter ware: IJsduiker en Witsnavelduiker worden door enkele auteurs als de geographische vormen van één soort opgevat. Op dezelfde pag. 23 wordt vermeld, dat de IJsduiker op Bereneiland en Spitsbergen zou broeden. Dit is voor Bereneiland zeer onwaarschijnlijk en voor Spitsbergen tot heden beslist onjuist.

Verder zij het mij vergund op te merken, dat de aan het slot van de tekst toegevoegde oude vertrouwde, doch zeer goede lijntekeningen van koppen en vliegbeelden door J. P. STRIJBOOS hier en daar van slordige tekst zijn voorzien. Zo is de tekst bij nrs 2 en 4 verwisseld en is het onbegrijpelijk, waarom bij de nrs 1, 2, 3, 4, 7 en 16 een toevoeging van het geslacht van de betreffende vogel is gemaakt, niettegenstaande het feit, dat bij deze soorten (Parelduiker, Roodkeelduiker, Fuut, Geoorde Fuut, Aalscholver, Brandgans), de mannetjes en wijfjes niet aan de koppen zijn te onderscheiden, terwijl dat bijv. bij de Merel (nr. 61) wèl het geval is (doch daar ontbreekt de toevoeging: mannetje). Verder staat op de

lijst van afkortingen van auteursnamen op onnodige wijze een alternatieve afkortingsmogelijkheid van de naam Pontoppidan vermeld en is het in het Nederlands juveniel en niet juveniel (p. 16 en 21). Ook is het de soort en niet dat soort (p. 14).

De bespreker heeft niet de gehele tekst in het boekje doorgelezen; daarvoor is het werkje te veel omvattend en heeft het te zeer het karakter van een naslagboek. Wel kon hij verscheidene door de overdaad aan gegevens teweeggebrachte slordigheden en onoverzichtelijkheden vaststellen, zoals bij de Roodkeelduiker (p. 24), waar de gegevens achter het hoofdje „Trek” vrijwel ordeloos zijn gerangschikt en het door de herhaling in ieder geval aan de lezer wel duidelijk is, dat de soort „weinig in binnenland” wordt aangetroffen.

De 16 in het boekje op kunstdrukpapier opgenomen vogelfoto's zijn fraai, doch merendeels reeds elders gepubliceerd; zij hebben in een werkje als dit geen functie.

Samenvattend kan worden vastgesteld, dat de auteur zijn literatuurkennis en grote persoonlijke ervaring bij het waarnemen van vogels op waardevolle wijze aan de Nederlandse vogelwaarnemers ter beschikking heeft gesteld en dat de uitgeverij „Het Spectrum” er een wel voor iedere beurs te betalen uitgave van heeft weten te maken.

K. H. VOOS

Gré VAN DER BAAN, Alfred BLOK, Peter NIJHOFF en Kees SWENNEN: *Een inleidend onderzoek naar de betrekkingen tussen wadvogels en bodemfauna*. Bondsuitgever N.J.N., Amsterdam, z.j., (Postgiro 233040. Prijs f. 0,75).

Dit in rotosprint gedrukte boekje geeft een verslag van de resultaten van waarnemingen, die in enige werkkampen van de Kon. Ned. Natuurhist. Ver. en de Ned. Jeugdb. voor Natuurstudie op Vlieland zijn verricht. De rijkdom van de bodemfauna van het wad ten zuiden van dit eiland en de aantallen vogels, die daarvan leven, vormden het studieobject. Gemiddeld werden ongeveer 10.000 dierlijke organismen (voornamelijk wormen, weekdieren en schaaldieren, groot en klein door elkaar) per m² geteld. Talloze steltlopers vinden hier een overvloed van voedsel. De wijze waarop verschillende „oogjagers”, zoals plevieren en „tastjagers”, zoals grutto's, strandlopers en snippen, hun prooi bemachtigen, wordt beschreven. Terecht wijzen de auteurs er op, dat deze indeling slechts beperkte waarde heeft, daar de tastjagers hun prooi niet uitsluitend bemachtigen door met hun lange snavels in de grond naar prooi te tasten, maar ook veelvuldig van hun ogen gebruik maken om dieren te bemachtigen, die direct zichtbaar zijn, of zich door sporen aan de oppervlakte van het wad verraden.

In het boekje worden voorts de locale verplaatsingen bij hoog water en terug naar het wad beschreven. Bij sommige soorten (o.a. Scholeksters) verzamelen vele individuen zich reeds lang vóór hoog water op een voorverzamelplaats om zich vandaar in grote troepen naar de hoogwatervluchtplaats te begeven.

Tenslotte wordt er gewezen op het belang van rust voor de vele vogels en de gevaren, die de militaire oefeningen met vliegtuigen en de bomexplosies op de Vliehorst, door het verstoren van deze rust, voor de vogels opleveren.

Het is bewonderingswaardig hoeveel waarnemingen er in twee verblijven van een week op Vlieland werden verzameld en in dit boekje verwerkt.

H. N. KLUIJVER.

M. VERBRUGGEN: *Vogels voor de camera*. MICHIELS, Antwerpen, 20 × 26 cm, 208 blz., 110 foto's. B.fr. 350.—.

Dit fraaie boek, uitgegeven onder de auspiciën van „De Belgische Vogelreservaten”, bevat foto's van 50 soorten, meestal gewone, doch ook die van Geoorde Fuut, Tafeleend, Porseleinhoen, Waterral en Hop. Sommige opnamen werden in Nederland gemaakt: Grote Stern en Morinelplevier op „De Beer”, Riet-, Kol- en Brandgans in Zeeland, Lepelaars op Texel en Noordse Stern op Schouwen. Bij iedere foto is een korte populaire tekst geschreven. De kwaliteit van de foto's is zonder uitzondering onberispelijk. De opnamen kunnen wedijveren met het beste wat internationaal op het gebied van de vogelfotografie is gepresteerd.

M. J. TEKKE.

A. L. J. VAN IJZENDOORN: *De Broedvogels van Wieringen*. Wetensch. Meded. no. 25 van de Kon. Ned. Natuurh. Ver., nov. 1957, 40 blz. Prijs f. 2.75.

Wieringen is het enige van de vier voormalige Zuiderzee-eilanden, dat niet in de periode toen het nog een echt eiland was, door de „Club van Zuiderzeewaarnemers” werd onderzocht. In 1932 trachtte OP DE COUL deze leemte zoveel mogelijk aan te vullen door naast zijn eigen in juni 1931 verzamelde gegevens ook die van eilandbewoners over vroegere jaren te verwerken, waarbij tevens een eiercollectie van de toenmalige notaris nuttige diensten bewees (zie Orgaan Club Ned. Vogelk. 5, 1932, p. 55—59).

Ons medelid VAN IJZENDOORN, die sinds 1946 op Wieringen woonachtig is en aanvankelijk zijn aandacht vooral wijdde aan de ontwikkeling van de avifauna van de Wieringermeer — waarvoor van zijn hand indertijd een drietal bijdragen in *Limosa* verschenen — is thans overgegaan tot het samenstellen van een nieuwe broedvogellijst van het eiland, „vroeger en nu”.

Na enkele geologische, topo-geografische en botanisch-landschappelijke gegevens volgt de eigenlijke lijst plus die van de dubieuze broedvogels. Daarna komt een schematisch overzicht van de status in de eiland-tijd en thans, met ev. vermelding van vestigingsjaar en korte aanduidingen over de frequentie, etc.

In een apart hoofdstuk „De dynamiek van de Wieringer Broedvogelbevolking” tracht de auteur het verdwenen of verschenen zijn, het schaarser dan wel talrijker geworden zijn en het ev. gelijk in aantal gebleven zijn van de diverse soorten te verklaren. Dit is uiteraard soms vrij gemakkelijk, maar levert vaak ook moeilijkheden op. Tot en met 1956 zijn in totaal 75 soorten met zekerheid als broedvogel vastgesteld; in de eiland-periode waren het er 48, thans 72, daar 3 soorten als zodanig verdwenen.

Na nog een beschouwing over het Vogelleven van het eiland „weerspiegeld in de taal”, wordt het boekje besloten met een literatuurlijst en een engelse samenvatting.

Het doet een beetje vreemd aan, dat de door M. J. C. KOLVOORT vervaardigde pentekeningen, waaronder een viertal aardige betreffende het landschap, niet overeenkomstig de nummering — die zonder bezwaar had kunnen worden weggelaten — werden opgenomen. Tevens is een uitvouwbare kaart van het eiland toegevoegd.

De publicatie wordt franco toegezonden, na overmaking van f. 2.75 (voor leden K.N.N.V. en „Vogelbescherming” f. 2.25) op postrekening 13028 van het Bureau van de K.N.N.V., te Hoogwoud, N.H., onder vermelding van het verlangde no. (25).

C. G. B. TEN KATE.

Arthur A. PRESTWICH: „I name this Parrot.....” Londen (Arthur A. PRESTWICH), 1958. Prijs 5sh. 6.—

Er zijn waarschijnlijk weinig vogelgroepen, waarvan de soort- en ondersoortnamen in zo vele gevallen aan de gedachtenis van bevriende of vereerde personen zijn gewijd, als dit bij de papegaaien het geval is. Lang niet altijd is het beoogde doel van de betreffende onderzoeker of auteur bereikt, want slechts weinige ingewijden zullen in staat zijn zulke soortnamen als *Pyrrhura berlepschi*, *Psittacula krameri*, *Amazona pretrei* en *Poicephalus rüppellii* met de in deze namen vereerde personen (resp. Hans Graaf von BERLEPSCH, G. H. KRAMER, J. G. PRÊTRE en Dr. Eduard RÜPPEL) te associëren. De auteur heeft daarom in alphabetische volgorde al deze soort- en ondersoortnamen van papegaaien geordend en korte beschrijvingen gegeven van de levensloop van de in de naam genoemde personen. In de opzet van dit werk is hij zeer zorgvuldig geweest, zodat in de lijst van biographieën ALEXANDER DE GROTE (in verband met *Psittacus alexandri* Linnaeus) niet ontbreekt. Eveneens treffen wij een korte levensbeschrijving aan van Koningin WILHELMINA DER NEDERLANDEN (in verband met *Aprosmictus wilhelminae* Ogilvie-Grant, een papegaai uit Nieuw-Guinea).

De levensbeschrijvingen zijn veelal zeer gedetailleerd, met name waar het Britse personen betreft. De auteur heeft op deze wijze uitstekend werk verricht, daar het enkele tientallen jaren later nauwelijks mogelijk zou zijn in een aantal ge-

vallen zekerheid omtrent de bedoelde personen te verkrijgen. De behandeling van de Nederlandse personen is hier en daar wat stiefmoederlijk, hoewel de berichten over Th. VAN SWINDEREN (in verband met *Psittacus swindernianus* Kuhl) en van F. A. VERSTER VAN WULVERHORST (in verband met *Poicephalus versteri* Finsch) door hun uitvoerigheid opvallen. Daarentegen weet de auteur letterlijk niets (!) over Dr. K. W. DAMMERMAN mede te delen (in verband met *Psittacula alexandri dammermani* Chasen & Kloss) en staan hem behalve een literatuur-overzichtje bepaald onvoldoende gegevens ter beschikking over de Amsterdamse hoogleraar Prof. Max WEBER, van wie zelfs de sterfdatum met een vraagteken vermeld staat (1926?— moet zijn: 1937). Voorts zijn de voorletters van de bestuursambtenaar VAN MUSSCHENBROEK onjuist opgegeven (S.C.J., niet S.C.T.) en zou bij deze actieve zoölogische verzamelaar uit oostelijk Indonesië kunnen zijn aangetekend, dat een aanzienlijk gedeelte van zijn vogelcollecties zich in het Zoölogisch Museum te Amsterdam bevindt. Een handig, doch in menig opzicht niet overal met gelijke degelijkheid verzorgd biographisch naslagwerkje.

K. H. Voous.

Emil MANCIUR: *Din viata Deltei Dunarii* (Aus dem Leben des Donaudeltas). Bukarest, 1958.

Dit door de vereniging van jagers en vissers van de Roemeense volksrepubliek uitgegeven, geheel in het Roemeens geschreven werk bevat, volgens de bij het recensie-exemplaar in het Duits gestelde brief van de chef-redacteur Emil MANCIUR een overzicht van het leven van plant, dier en mens in de Dobroedsja. Door combinatie van de fraaie, doch vaak slecht afgedrukte foto's en tekeningen met de tekst en met behulp van een woordenboek kan men nog wel enig idee van de inhoud van dit boek verkrijgen: van de geographie, de zoogdieren, de vogels (pelikanen!), de vissen (steur!), het jacht- en visserijbedrijf en de landbouw in dit voor ornithologen zo boeiende stukje van Europa, waarover wij zo graag faunistische en oecologische gegevens zouden willen bezitten, teneinde deze met die uit de Coto Dojñana en de Camargue te kunnen vergelijken.

K. H. Voous.

A. TOSCHI: *Gli uccelli e la loro protezione*. Bologna, 1957. 129 pp.

Dit mooi uitgevoerd Italiaanse boekje over vogelbescherming laat wel een heel ander geluid horen dan de handleidingen voor het vangen van „boutjes”, die tot nu toe een belangrijk deel van de Italiaanse vogelpublicaties vormden. Het boekje is een uitgave van de Italiaanse sectie van het C.I.P.O. en handelt over de betekenis der vogels, de oorzaken van hun vermindering, de praktische toepassing van beschermingsmaatregelen en de inhoud van de Italiaanse vogelwet. Mede door de prachtige foto's van HOSKING en door een aantal duidelijke pen-tekeningen is dit boekje stellig een goede propaganda voor vogelbescherming. Laat ons hopen, dat het een ruime verspreiding mag vinden en zijn doel niet mag missen.

H. N. KLUIJVER.

D. A. BANNERMAN: *The Birds of the British Isles*. — OLIVER & BOYD, Edinburgh and London, 1958, Vol. VII, viii en 256 blz. 27 Platen in kleurendruk. Prijs 63s. net.

Dit jaar kwam het 7e deel van dit grote werk van de pers, waarmee volgens een aankondiging op het omslag „Dr. BANNERMAN passes the half-way stage”, zodat het er naar uitziet, dat het boek in totaal zeker 11 à 12 delen zal tellen. Het huidige deel is geheel gewijd aan de Anatidae, waarvan alleen de genera *Tadorna* en *Casarca* nog in deel VI waren behandeld.

De auteur dankt in zijn voorwoord in de allereerste plaats zijn landgenoot COOMBES, die o.a. de hele proef doorlas en DELACOUR, de Directeur van het Los Angeles County Museum, die het grootste deel van de tekst van de dwaalgasten uit Amerika voor zijn rekening nam, te weten van: *Anas rubripes*, *A. crecca caroli-*

nensis, *A. discors*, *A. americana*, *Aythya collaris*, *Bucephala albeola*, *Melanitta perspicillata* en *Mergus cucullatus*. De schr. wijst er op, dat deze groep van overzeese dwaalgasten door de sterk toegenomen belangstelling in het vogelleven en de vestiging van waarnemingsstations langs alle Britse kusten en op eenzame eilanden, steeds omvangrijker zal worden — bij de steltlopers zijn het er al minstens tweemaal zoveel als bij de eenden — en hij doet de suggestie deze soorten van de lijst van echte Britse vogels af te voeren „and to relegate them to an honoured place of their own”. Hij geeft toe, dat een en ander moeilijke beslissingen mee zal brengen, maar is overtuigd dat het daartoe in de niet verre toekomst zal moeten komen.

Andere medewerkers aan dit deel zijn GUDMUNDSSON van het Museum van Nat. Historie te Reykjavik, die o.a. gegevens leverde over *Histrionicus h. histrionicus* op IJsland en Dr. BLAIR en Lord PERCY, die o.a. aparte bijdragen verzorgden over *Polysticta stelleri*, resp. op de broedplaatsen in het arctische gebied van Europa en in de N.O. hoek van Siberië. Ook Mevrouw KOZLOVA (Leningrad) gaf weer veel informatie over het voorkomen van de eendensoorten in het Russische gebied, terwijl voorts een dankbaar gebruik werd gemaakt van de juist bij deze groep zo talrijke ringgegevens.

Veel ontleende BANNERMAN ook aan de ruim 50 jaar geleden verschenen werken van zijn landgenoot J. G. MILLAIS: „British Diving Ducks” en „Natural History of British Surface-feeding Ducks”, die naar zijn mening bij lange na niet die erkenning bij de huidige auteurs genieten, waarop ze volgens hem recht hebben. Van de 32 behandelde soorten is alleen *Anas formosa* tussen haakjes geplaatst, daar de enige waarneming (op Fair Isle) mogelijk op een ontsnapt exemplaar betrekking had.

De 27 fraai, gekleurde platen van LODGE geven afbeeldingen van totaal 29 soorten; alleen de boven reeds genoemde soorten: *Anas rubripes* en *formosa* en *Aythya collaris* komen er niet op voor. Steeds zijn alleen ♂ ♂ in prachtkleed en wijfjes opgenomen.

C. G. B. TEN KATE.

Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi: *Atlas of Sweden*, Stockholm, 1953.

Sedert 1953 is de uitgave aan de gang van een fraaie en nauwkeurig uitgevoerde atlas van Zweden, op een groot formaat (34 × 43 cm) en samengesteld door vele deskundigen onder de eind-redactie van Dr. Magnus LUNDQUIST. Begin 1958 waren 11 van de naar schatting 25 afleveringen verschenen van het totale werk, dat in totaal 150 kaartpagina's en 300 bladzijden tekst zal gaan bevatten. Verwacht wordt, dat de atlas in 1960 voltooid zal zijn. De prijs bedraagt Zw.Kr. 20.— per aflevering.

De atlas omvat geographische, geologische en meteorologische bijzonderheden van Zweden en behandelt ook de planten- en dierenwereld, de menselijke bevolking, landbouw, industrie, handel, geschiedenis en de politieke en sociale ontwikkeling.

De kaarten 45 en 46 bevatten bijzonderheden over de verspreiding van de dieren. Zij zijn samengesteld en van een uitvoerige Zweedse tekst (met ruime Engelse samenvatting) voorzien door Kai CURRY-LINDAHL, de directeur van het Nordiska Museet en van de dierentuin Skansen te Stockholm.

Vele wetenswaardigheden en problemen van allerlei aard worden er op de kaarten vermeld: de tegenwoordige, en ook de historische verspreiding van allerlei vogelsoorten worden zeer nauwkeurig opgetekend: (Roodhalsfuut, Zeearend, Steenarend, Kleine Jager, Lappenmees, enz.), evenals die van zoogdieren (Bruine Betr, Lynx, Eland, Ree), vissen en van de zoetwaterkreeft.

Problemen van de herkomst van de Zweedse fauna en van mogelijke glaciële en post-glaciële relicten (Lemming, Paarse Strandloper) en van relicten uit de Yoldia Zee (Kleine en Grijze Zeehond) worden geïllustreerd en besproken, evenals die van recente areaaluitbreidingen door geringe klimaatsveranderingen (vogels van eutrophe meren: Kuifeend, Meerkoet, Kokmeeuw) en die van de recente uitbreiding van de Wulp ten koste van de Regenwulp.

K. H. VOOS.